

TRIANON ÉS PÁRIZS

A BÉKESZERZŐDÉSEK HATÁSA AZ ÁLLAMPOLGÁRSÁGI JOGRA

FREY DÓRA

ELTE ÁJK

JOGTÖRTÉNETI KUTATÁSOK

A SZERZŐ:

DR. FREY DÓRA

ANDRÁSSY GYULA BUDAPESTI
NÉMET NYELVŰ EGYETEM

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRS
DORA.FREY@ANDRASSYUNI.HU

2025. június 9.

A trianoni békeszerződés

Az első világháború és az azt lezáró békerendszer teljesen átrajzolta

a határokat Közép-Európában, amelynek következtében sok millióan lettek más állam állampolgárai. A békeszerződések – szűk kivételekkel – kötelezték az államokat arra, hogy a területükön élőknek állampolgárságot biztosítsanak, ennek ellenére jelentős menekülthullámok indultak meg. Magyarország vonatkozásában az 1921. évi 33. tv. által kihirdetett trianoni békeszerződés teljesen új helyzetet teremtett, a történelmi Magyarország nagyjából 3 millió magyar anyanyelvű lakosa veszítette el magyar állampolgárságát, mert községi illetősége olyan területen volt, amelyet a békeszerződés más állam fennhatósága alá helyezett (61. cikkely).

A határon túli magyarok milliói közül sokan nem kívántak a monarchia valamelyik utódállamának állampolgárai maradni, ezért Magyarországra távoztak. A trianoni országterületen élők közül

is elveszítették állampolgárságukat azok, akiknek községi illetősége az új határokon kívül volt. Korrekciós mechanizmusokra több szempontból is szükség volt: tartalmazott ilyeneket maga a békeszerződés is, és a magyar jogalkotó is teremtett kiegészítő, ún. jóvátételi szabályokat, mert az első magyar állampolgársági törvény, az 1879. évi 50. tv. még nem tartalmazott semmilyen speciális szabályt a határokon kívül élő magyarok honosítására.

A békeszerződés 64. cikkelye szabályozta az ún. faji opció lehetőségét, nem csak a magyar nemzetiségűek és anyanyelvűek számára, hanem a monarchia valamennyi utódállamának valamennyi állampolgára számára. Akik etnikailag és anyanyelvükben eltértek a többségtől abban az országban, amelynek a békeszerződés szerint állampolgárai lettek, optálhattak az etnikai származásuk és anyanyelvük szerinti állam javára. Az új határokon kívül élő, és valamelyik szomszédos ország állampolgárává vált magyar nemzetiségűek ezáltal megszerezhették a

magyar állampolgárságot. A döntésre a szerződés hatályba lépésétől számítva 6 hónap állt rendelkezésre, és azt követően 12 hónapon belül kötelesek voltak Magyarországra átköltözni.¹ Ebben az esetben egyértelműen az etnikai hovatartozás volt a döntő az állampolgárság megszerzése szempontjából. Hasonló opciós lehetőséget a Párizs környéki békék tartalmaztak, kivéve a Németországgal kötött versailles-i békeszerződést.

A magyar jogalkotó által hozott jóvátételi rendelkezések azok számára nyújtottak segítséget, akik ténylegesen Magyarországon tartózkodtak, de magyar állampolgárságukat elvesztették vagy tisztázatlan volt állampolgársági helyzetük, illetve akik a trianoni Magyarország területéről származtak, de a békekötés idején valamely elcsatolandó területen volt a községi illetőségük. Utóbbiak számára maga a békeszerződés teremtett optálási lehetőséget 63. cikkelyében. Külön rendelkezésekre volt szükség a magyar jogban a nemzetközi jogi korrekciós lehetőségek – vagyis az optálás – rövid határideje miatt is. Az 1922. évi 17. tv. 24. § szerint akkor szerezhettek különös méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén visszahonosítással magyar állampolgárságot az első állampolgársági törvény visszahonosítási feltételeit egyébként nem teljesítők,² ha állampolgárságukat 1914. július 26. után veszítették el, Magyarországon éltek, vagy oda átköltözésre belügyminiszteri engedéllyel rendelkeztek.³ A különös méltánylást igénylő körülmények, illetve a belügyminiszteri engedély kikötésével az átköltözők, illetve állampolgárságot szerzők számát kívánták korlátozni, mivel a békekötést követően az országba érkezők elhelyezése komoly problémákat okozott.⁴ Ennek ellenére tömegesen került sor visszahonosításra, illetve sokan választották az optálási lehetőséget is, nagyjából 350.000 fő költözött át a szomszédos országokból Magyarországra.⁵

Frey Dóra: Trianon és Párizs – a békeszerződések hatása az állampolgársági jogra. In: **JOG.történet**. VI. évfolyam. 2025. június 9. mtajogtortenet.elte.hu/blog/frey-dora-trianon-allampolgarsag